

MALİYET MUHASEBESİ

Prof. Dr. Kadir Gürdal

AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi

e-posta: kadirgurdal@ankara.edu.tr

MALİYET SİSTEMLERİ

Üretim Tekniğine Göre Maliyet Sistemleri

Maliyet muhasebesi açısından değerlendirildiğinde üretim sistemleri:

- Sipariş esaslı (kesikli) üretim
- Seri (sürekli) üretim

Maliyet Sistemleri:

- Sipariş Maliyet Sistemi
- Evre (Safha) Maliyet Sistemi

SİPARİŞ MALİYET SİSTEMİ

Sipariş Maliyet Sistemi

Birbirine benzemeyen ve az sayıdaki mamullerin üretildiği veya üretimin siparişlere göre yapıldığı işletmeler için uygundur.

Örnek: Mobilya, uçak, gemi vb. üretim sektörleri.

Sipariş: Maliyeti ayrı olarak hesaplanan her bir mamul veya mamul grubu

İşletmede üretilen her bir siparişin toplam ve birim maliyetleri ayrı olarak hesaplanır.

SİPARİŞ MALİYET SİSTEMİ

Örnek: Maliyetlerin hesaplanmasında sipariş maliyet sistemini kullanan işletmede A ve B mamulleri üretilmektedir. Mamullerin üretimi EÜGY-1 ve EÜGY-2 esas üretim gider yerlerinde iki aşamada gerçekleştirilmektedir. A mamulünden 10 adet, B mamulünden 15 adet üretilmiştir.

Genel üretim giderlerinin gider yerleri aracılığıyla mamullere yüklenmesinde kullanılan yükleme oranlarına göre; EÜGY-1'de direkt işçilik saati başına 0.50 TL.lik, EÜGY-2'de direkt işçilik saati başına 0.30 TL.lik genel üretim gideri maliyetlere katılmaktadır.

Mamullerin üretimine ilişkin diğer maliyet bilgileri şöyledir:

SİPARİŞ MALİYET SİSTEMİ

Mamul	Çalışılan Direkt İşçilik Saati	Direkt İşçilik Saat Ücreti	Kullanılan Direkt İlk Madde ve Malzeme	Direkt İlk Madde ve Malzeme Birim Maliyeti
	EÜGY-1			
A	110 saat	1.50 TL.	200 kg	1.00 TL./kg
B	150 saat	1.50 TL.	150 kg	1.50 TL./kg
	EÜGY-2			
A	50	1.50 TL.		
B	75	1.50 TL.		

SİPARİŞ MALİYET SİSTEMİ

SİPARİŞ MALİYET KARTI

Mamul Türü:	A	Müşteri / Stok No:
Sipariş No:	A-100	Başlama Tarihi:
Birim Sayısı:	10	Bitiş Tarihi:

EÜGY-1 GİDER YERİ

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri				Direkt İşçilik Giderleri			Genel Üretim Giderleri	
Açıklama	Miktar	Birim Fiyat	Tutar	Süre	Birim Ücret	Tutar	Yükleme Oranı	Tutar
	200	1.00	200	110	1.50	165	0.50	55
Toplam:			200	Toplam:		165	Toplam: 55	

EÜGY-2 GİDER YERİ

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri				Direkt İşçilik Giderleri			Genel Üretim Giderleri	
Açıklama	Miktar	Birim Fiyat	Tutar	Süre	Birim Ücret	Tutar	Yükleme Oranı	Tutar
	-	-	-	50	1.50	75	0.30	15
Toplam:			-	Toplam:		75	Toplam: 15	

MALİYET ÖZETİ

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri	: 200 TL.
Direkt İşçilik Giderleri	: 240 TL.
Genel Üretim Giderleri	: 70 TL.
Toplam Üretim Maliyeti	: 510 TL.
Birim Üretim Maliyeti	: 51 TL.

SİPARİŞ MALİYET SİSTEMİ

Mamul Türü: B

Müşteri / Stok No:

Birim Sayısı: 15

Bitiş Tarihi:

MALİYET ÖZETİ

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri : 225 TL.

Direkt İşçilik Giderleri : 337 TL.

Genel Üretim Giderleri : 97 TL.

Toplam Üretim Maliyeti : 660 TL.

Birim Üretim Maliyeti : 44 TL.

EVRE MALİYET SİSTEMİ

Evre Maliyet Sistemi

Üretimin kesintisiz olarak sürdürüldüğü, mamul gruplarının birbirine benzer nitelikler taşıdığı, tek tip mamul veya mamul gruplarının üretildiği işletmeler için uygundur.

Örnek: Şeker, un, çimento, kimya, petrol, çelik üretim sektörleri.

Evre: İşletmedeki üretim aşamaları ve gider yerleri

Bir gider yerinin evre olarak kabul edilebilmesi için ilgili gider yerinde;

- girdi ve çıktı ilişkisi kurulabilmelidir,
- çıktı ölçülebilmelidir.

EVRE MALİYET SİSTEMİ

Mamul maliyetleri; belli bir evrenin belli bir dönemi için saptanır. Evrede o dönem içinde katlanılan toplam maliyetin aynı dönemde üretilen birim sayısına bölünmesiyle birim üretim maliyeti elde edilir. Birim maliyet, bir dönemin ortalama maliyetidir.

Birim Maliyet = Toplam Maliyet / Üretilen Birim Sayısı

Üretimin her bir evresi için hesaplanan birim maliyetlerin toplanmasıyla birim başına toplam üretim maliyeti belirlenir.

EVRE MALİYET SİSTEMİ

Sorun: Üretim dönemi sonunda üretim çıktısı olarak iki farklı grup ortaya çıkar:

- Üretimi tamamlanmış birimler
- Üretimi tamamlanamamış birimler.

Maliyet unsurları bu iki grup tarafından aynı oranda tüketilmedikleri için, formülün paydasındaki üretilen birim sayısı homojen değildir.

Eşdeğer ürün: Üretimi tamamlanamamış birimlerin, tamamlanmış birim cinsinden ifade edilmesidir.

Her biri maliyet unsuru için Eşdeğer Ürün Miktarı (EÜM)

=

Yarı Mamul Miktarı x Tamamlanma Derecesi

EVRE MALİYET SİSTEMİ

Sistemin İşleyişi

- Miktar hareketlerinin belirlenmesi
- Eşdeğer ürün miktarlarının hesaplanması
- Birim maliyetlerin hesaplanması
- Maliyet dağılımı

Miktar Hareketlerinin Belirlenmesi

Dönemde üretime giren birim sayısı	=	Dönemde üretimden çıkan birim sayısı
------------------------------------	---	--------------------------------------

Dönem Başı Yarı Mamul Stokları + Dönemde Üretime Başlanan Birimler	=	Tamamlanan Birimler + Dönem Sonu Yarı Mamul Stokları + Fire
--	---	---

EVRE MALİYET SİSTEMİ

Eşdeğer Ürün Miktarlarının Hesaplanması

Amaç: Her bir evrede üretim döneminde üzerinde çalışılan birim sayısını eşdeğer ürün cinsinden hesaplamak (üretim döneminde yapılan çalışmanın, kaç adet tamamlanmış birim için yapılan çalışmaya eşit olduğunu hesaplamak)

Üretimi tamamlanan birimler için EÜM:

Tamamlanan Birim Sayısı x %100

Üretimi tamamlanamamış birimlerin için EÜM:

Tamamlanamamış Birim Sayısı x Her bir maliyet unsurunun
tamamlanma derecesi

EVRE MALİYET SİSTEMİ

Birim Maliyetlerin Hesaplanması

Tamamlanan birimlerin maliyeti, katlanılan toplam maliyetin toplam eşdeğer ürün miktarına bölünmesiyle hesaplanır.

Maliyet unsurları için eşdeğer ürün miktarlarının farklı olması, birim maliyetlerin de her maliyet unsuru için ayrı olarak hesaplanmasını gerekli kılar.

Her bir maliyet unsuru için Birim Maliyet =

$$\text{İlgili Gider Tutarı} / \text{İlgili Maliyet Unsurunun EÜM}$$

Maliyet unsurları için hesaplanan birim maliyetlerin toplanmasıyla elde edilen birim toplam maliyet, bir eşdeğer ürünün (tamamlanmış birimin) birim toplam üretim maliyetidir.

EVRE MALİYET SİSTEMİ

Maliyet Dağılımı

Üretim amacıyla katlanılan toplam maliyetin tamamlanmış ve tamamlanamamış birimler arasında dağıtılmasıdır.

Üretim Döneminde Evrede Tamamlanmış Birimlerin Maliyeti
(dönem başı yarı mamul stoku yoksa) =
Tamamlanan Birim Sayısı x Toplam Birim Maliyet

Üretim Döneminde Evrede Tamamlanamamış Birimlerin Maliyeti
=
(Direkt İlk Madde ve Malzeme EÜM x Direkt İlk Madde ve
Malzeme Birim Maliyeti)
+
(Direkt İşçilik EÜM x Direkt İşçilik Birim Maliyeti)
+
(Genel Üretim Giderleri EÜM x Genel Üretim Birim Maliyeti)